

ПВ Раннє втручання

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітня програма	<i>Прикладна психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>3 курс, 6 семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4кред. ЄКТС / 120 годин</i> <i>лекції – 30 годин, семінарські – 30 годин,</i> <i>самостійна робота – 60 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>МКР, залік</i>
Розклад занять	<i>Лекції: 1 (перший, другий тиждень)</i> <i>Практичні заняття: 1 (перший, другий тиждень)</i> https://roz.kpi.ua
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	Сербова Ольга Вікторівна, доцентка кафедри психології та педагогіки. https://psy.kpi.ua/serbova/
Розміщення курсу	https://classroom.google.com/c/NzUwODg4NzExNDYz?cjc=gjn5lmb

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

«Раннє втручання» – вибіркова освітня компонента.

Практика надання послуги раннього втручання в Україні – це послуга, яка поєднує медичну, психологічну, педагогічну та соціальну складові і надається мультидисциплінарною командою фахівців. Вона спрямована на забезпечення розвитку дітей від народження до 4-х років з порушеннями розвитку або ризиком виникнення таких порушень, зростання та виховання їх у середовищі, природньому для дітей відповідного віку без порушень або максимально наближеному до нього, підтримку та розвиток компетентності батьків з метою створення умов для розвитку дітей та їх соціальної інклюзії.

Курс «Раннє втручання» розкриває зміст теорії і практики надання послуги раннього втручання сім'ям з дітьми раннього віку, які мають порушення розвитку або ризик розвитку таких порушень, створення оптимального реабілітаційного середовища для них.

Освітній процес включає в себе різноманітні форми та види роботи: будується на основі лекційних та семінарських занять; включає проведення лекцій в інтерактивному форматі індивідуальну і групову роботу; роботу під керівництвом викладача та самостійне

опрацювання матеріалу; практичну роботу з попереднім плануванням та наступним контролем виконаних завдань. практичніправи, проблемні запитання.

У роботі зі здобувачами вищої освіти використовуються такі основні методи:, розповідь, пояснення, обговорення; аналіз законодавчих документів та сучасної літератури.

Предметом навчальної дисципліни «Раннє втручання» є система надання послуги раннього втручання.

Метою викладання навчальної дисципліни «Раннє втручання» є формування у здобувачів вищої освіти розуміння теоретико-методичних основ організації та надання послуги раннього втручання, ефективними методами та прийомами роботи з дітьми раннього віку з особливими потребами враховуючи вікові й типологічні відмінності та їх батьками.

Завдання дисципліни «Раннє втручання»:

надати здобувачам вищої освіти знання та навички, необхідні для розуміння основ раннього втручання, зокрема: принципів, підходів та методів роботи з дітьми з особливими потребами, розвитку практичних умінь для надання підтримки та корекційної допомоги на ранніх етапах розвитку дитини; підтримки та розвитку компетентності батьків.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми метою дисципліни є **посилення** у здобувачів вищої освіти:

загальних компетентностей:

- здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2);
- вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 4);
- навичок міжособистісної взаємодії (ЗК 8);
- здатності та готовності впроваджувати наукові основи та рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, засоби фізичного, психічного, психологічного і духовного розвитку особистості й самовдосконалення (ЗК 13)

фахових компетентностей:

- здатності оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК 1);
- здатності до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання) (ФК 3);
- здатності здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту (ФК 9);
- здатності використовувати теоретичні знання для розробки, впровадження та використання нових методів психодіагностики, корекції, консультування (ФК 12);
- здатності поліпшувати психолого-педагогічний процес і відповідне соціальне середовище (ФК 14);
- здатності здійснювати психологічний вплив з метою оптимізації психічного функціонування індивіда або групи (ФК 15).

програмні результати навчання:

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання ефективність власних дій (ПРН 1);
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ у контексті професійних завдань (ПРН 2);
- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН 3);
- обирати та застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги (ПРН 5);
- формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження (ПРН 6);

- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання) (ПРН 9);
- складати та реалізовувати програму психопрофілактичних і просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника (ПРН 12);
- вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та, за потреби, визначати зміст запиту до супервізії (ПРН 18);
- керувати процесами коригуючого впливу в ході психологічних консультацій (ПРН 21);
- координувати організацію спільної діяльності, що, в кінцевому рахунку, дозволяє впливати на самоорганізацію і саморозвиток суб'єктів цієї діяльності (ПРН 22).

Комунікація з викладачем є невід'ємною частиною освітнього процесу як під час навчальних занять, так і в межах консультацій, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується classroom.google.com., електронна пошта, загальні групи в соц. мережах.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни здобувачу вищої освіти бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Дисципліна «Раннє втручання» органічно зв'язана з усіма психологічними дисциплінами. Адекватне виконання завдань курсу не можливе без опори на такі теоретичні дисципліни як «Соціальна психологія», «Вікова психологія», «Психологія конфлікту», «Професійна етика психолога». Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати освітні компоненти: «Диференційна психологія», «Психологія сім'ї», «Теорія і практика психологічного тренінгу» та ін. Дисципліна «Раннє втручання» ставить на меті інтеграцію та систематизацію знань та навичок отриманих здобувачами вищої освіти у ході засвоєння дисциплін практичної спрямованості.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Тема 1 Раннє втручання: міждисциплінарна допомога сім'ям з дітьми раннього віку	7	2	2	3
Тема 2. Впровадження системи раннього втручання в Україні	7	2	2	3
Тема 3. Міжнародний досвід впровадження послуги раннього втручання	7	2	2	3
Тема 4. Загальні закономірності, періодизація, рушійні сили,	7	2	2	3

ознаки психічного розвитку дитини				
Тема 5. Спадкові особливості і вроджені властивості організму як передумови психічного розвитку дитини	7	2	2	3
Тема 6. Специфіка прояву порушеного розвитку у дітей від народження до 1 року	7	2	2	3
Тема 7. Специфіка прояву порушеного розвитку дітей від 1 до 3-х повних років	7	2	2	3
Тема 8. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку	7	2	2	3
Тема 9. Розлади психіки в дитячому віці, особливості ранньої симптоматики	7	2	2	3
Тема 10. Розлади аутистичного спектра (РАС) – причини виникнення, особливості ранньої діагностики і технології втручання	7	2	2	3
Тема 11. Методичне забезпечення та взаємодія фахівців психолого – педагогічного профілю в системі раннього втручання	8	2	2	4
Тема 12. Алгоритм надання послуги раннього втручання	8	2	2	4
Тема 13. Реалізація та оцінка ефективності програми раннє втручання	8	2	2	4
Тема 14. Сучасні форми та методи практики тьюторства, коучингу батьків дітей з особливими потребами у ранньому втручанні	8	2	2	4
Тема 15. Організація корекційного середовища в родинних умовах для дітей у ранньому втручанні	8	2	2	4
Підготовка до МКР	4			4
Підготовка до заліку	6			6
Всього годин	120	30	30	60

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Методичні рекомендації щодо впровадження практики надання послуги раннього втручання для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя: Електронний ресурс. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0092739-21#n9>

2. Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку: <https://docs.google.com/document/d/1I23PYLXoCo8feG12EgnF60Kwa23aC3wE/edit>

3. Рекомендовані практики в Ранньому Втручанні: посібник для фахівців. Харків: Факт.2021. 356с. <https://www.eurlyaid.eu/eciguidebook-ukrainianversion>

4. Сербова О. В. Соціально-психологічна реабілітація дітей з порушеннями психофізичного розвитку : навчальний посібник. Київ: Талком, 2018. 274 с. <https://ela.kpi.ua/items/bbde6037-098d-4dd7-ab1e-170cfa3bd38e>

5. Технологія раннього втручання: принципи, алгоритм, зміст: метод. рекомендації. Харків, 2017. 36 с. https://iozdp.org.ua/Downloads/Metodichki/kukuruza_2017.pdf

4.2 Допоміжна література:

1. Байда Л., Павлова Є., Іванова О., Кукуруза Г. Формування політики раннього втручання: тренінговий модуль. Київ, 2017. 62 с.
2. Горішна Н., Слосанська Г. Моделі надання послуги раннього втручання: переваги, недоліки, можливості для імплементації в Україні. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції “Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку”* Переяслав : Вип. 57.- 2020. 211 с. С. 63-66.
3. Деякі питання створення системи надання послуги раннього втручання для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров’я та життя: розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 р. No 350-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/350-2019-%D1%80#Text>
4. Кропівницька М. Впровадження послуги раннього втручання на рівні пілотних областей в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 6. С. 132-137.
5. Логвиненко В. Реалізація Державної політики України щодо запровадження послуги раннього втручання. Ввічливість. *Humanitas : Видавничий дім «Гельветика»*. 2021. Вип. 4. С. 31-37. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9132/1/lohvylenko_2021.pdf
6. Методичні рекомендації щодо впровадження практики надання послуги раннього втручання. <https://ei.kharkov.ua/storage/acts/March2021/JfRk6dmG3kai0zAupFcF.pdf>
7. Оксенюк О. Соціальний супровід сім’ї дитини з особливими потребами. *Social work and education*. 2018. Vol. 5, N 1. С. 38–46. URL: <https://journals.uran.ua/swe/%20article/view/128699>
8. Про схвалення Концепції створення та розвитку системи послуг раннього втручання в Україні: Проект розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/517-2021-%D1%80#Text>
9. Прохоренко Л., Баташева Н. Послуга раннього втручання в Україні: контент-аналіз проблеми. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2022. №1(21). С. 104-115.
10. Раннє втручання Міждисциплінарна допомога сім’ям з дітьми раннього віку. <https://www.unicef.org/ukraine/child-protection/early-intervention>
11. Сербова О., Усіченко М. Окремі аспекти емпіричного дослідження навченої безпорадності батьків часто хворіючої дитини. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. №4 (72). С. 195-201. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-195-201>
12. Сербова О.В. Психолого-педагогічний супровід дитини з розладами спектру аутизму в умовах загальноосвітнього закладу. Теорія та практика інноваційного розвитку сучасної освіти в контексті її реформування: збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 21 березня 2019 року). 2019. С. 142-151.
13. Сербова О. В., Боднар Л. С. Нейропсихологічні чинники розвитку психічних процесів у дітей дошкільного віку. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XXXVIII Міжнародної науково-практичної конференції*, [Брно], 07 листопада 2023 р. / за ред. І.В. Жукової, Є.О. Романенка. Брно, 2023. С.198-204. URI <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/64868>
14. Стасенко Т. Раннє втручання : для якісної послуги необхідна ефективніша міжвідомча координація. URL: <https://umj.com.ua/uk/publikatsia-129279-rannye-vtruchannya-dlya-yakisnoyiposlugi-neobhidna-efektivnisha-mizhvidomcha-koordinatsiya>
15. Сухіна І., Риндер І., Скрипник Т. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом: посібник. Київ-Чернівці: «Букрек», 2017. 192 с.
16. Формування політики раннього втручання: тренінговий модуль / кол. Авторів :Л.Ю.Байда, Є. Б. Павлова, О. Л. Іванова, Г. В. Кукуруза. Київ, 2017. 62 с.

17. Хоменко С. Сучасний стан та перспективи розвитку послуги раннього втручання в Україні. Молодий вчений. 2020. №. 8.1 (84.1). С. 84-88. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/8.1/19.pdf>
18. Шевчук В. В. Основи психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей з комплексними порушеннями розвитку. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (Серія психологічна). 2024. №.1. С. 84-89.
19. Шевчук В. В., Тесленко М. М. Дитячо-батьківські стосунки в сім'ях, які виховують дітей із комплексними порушеннями розвитку. Габітус. 2021, №21. С. 223-227. <http://habitus.od.ua/journals/2021/21-2021/41.pdf>
20. Douglas SN, Meadan H, Schultheiss H. A meta-synthesis of caregivers' experiences transitioning from early intervention to early childhood special education. *Early Childhood Educ J.* 2022;50(3): P. 371–83. URL: <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01165-6>.
21. Handbook of Infant Mental Health / Charles H. Zeanah, Jr., The Guildorf Press, 2000. 622 p.
22. Guralnick MJ. Applying the developmental systems approach to inclusive community-based early intervention programs: process and practice. *Infants Young Child.* 2020;33(3):173. URL: <https://doi.org/10.1097/IYC.0000000000000167>
23. Kambouri M, Wilson T, Pieridou M, Quinn SF, Liu J. Making partnerships work: proposing a model to support parent-practitioner partnerships in the early years. *Early Child Educ J.* 2022;50(4):639–61. URL: <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01181-6>
24. Serbova O., Lopatina H., Aliksieieva H., Tsybuliak N. Features of Economic Socialization of Children with Disabilities. *Journal of History Culture and Art Research.* 2019. Issue 8 (3). P. 162-178. (Web of Science). DOI: [10.7596/taksad.v8i3.2195](https://doi.org/10.7596/taksad.v8i3.2195) Part of ISSN: [2147-0626](https://doi.org/10.7596/taksad.v8i3.2195)
25. Serbova O., Zveriaka M. Formation of psychological and pedagogical competence of child's parents with special educational needs. *The psychological health of the personality and society: the challenges of today: monograph.* Eds. Małgorzata Turbiarz & Hanna Varina. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. P. 185-190.

Онлайн-курс: Вступ до раннього втручання <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5134>

5. Навчальний контент

Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1	Тема 1 Раннє втручання: міждисциплінарна допомога сім'ям з дітьми раннього віку Раннє втручання як система надання допомоги дітям із особливими освітніми потребами. Комплексна система раннього втручання: міжвідомча, міжсекторальна, трансдисциплінарна. Основні поняття та переваги послуги раннього втручання. Завдання послуги раннього втручання. Зміст послуги раннього втручання. Раннє втручання як формування середовища, що фасилітує розвиток дитини з особливими освітніми потребами. Системні засади

	раннього втручання. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. В чому полягає послуга раннього втручання? 2. Хто може скористатися послугою? II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
2	Тема 2. Впровадження системи раннього втручання в Україні Сучасний стан та перспективи розвитку послуги раннього втручання в Україні. Бар'єри на шляху впровадження системи раннього втручання в Україні. Порівняльна характеристики «традиційної» медико-реабілітаційної моделі надання послуг та раннього втручання. Правові документи, що регулюють надання послуги раннього втручання. Концепція раннього втручання в Україні. Завдання на СРС: I. Проаналізуйте та представте у вигляді таблиці порівняльну характеристику «традиційної» медико-реабілітаційної моделі надання послуг та раннього втручання. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
3	Тема 3. Міжнародний досвід впровадження послуги раннього втручання Політика раннього втручання: міжнародні підходи. Міжнародний погляд на систему раннього втручання. Формування системи раннього втручання в різних країнах (Грузія, Болгарія, Нідерланди, Сербія, Велика Британія). Особливості організації та функціонування послуги раннього втручання у США. Моделі раннього втручання для дітей з особливими освітніми потребами: денверська модель раннього втручання; програма «Hear and Say»; мюнстерська батьківська програма з підтримки розвитку комунікацій немовлят та дітей з порушеннями слуху та ін. Історія розвитку послуги раннього втручання та нормативно-правової бази у країнах Європи. Завдання на СРС: I. Проаналізуйте та представте у вигляді таблиці порівняльну характеристику системи раннього втручання в різних країнах. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
4	Тема 4. Загальні закономірності, періодизація, рушійні сили, ознаки психічного розвитку дитини Рушійні сили, чинники (детермінанти) й умови психічного розвитку. Гетерохронія психічного розвитку: акселерація та ретардація. Вікова періодизація. Ознаки психічного розвитку: соціальна ситуація розвитку, новоутворення, провідна діяльність, кризи розвитку. Зв'язок поняття «розвиток» з поняттями «формування», «дозрівання», «становлення». Поділ детермінант психічного розвитку на об'єктивні й суб'єктивні. Об'єктивні детермінанти: макросоціальні і мікро-соціальні умови та психосоматичні чинники. Макросоціальні детермінанти: рівень економічного та культурного розвитку суспільства, існуюча система освіти, рівень соціальної турботи про дитину, національні традиції виховання тощо. Мікросоціальні детермінанти: малі групи (сім'я, дитячий садок, клас), характер спілкування в них, взаємодія, цінності, які вони культивують. Психосоматичні детермінанти: генотип, особливості пренатального, натального і постнатального розвитку дитини, стан її здоров'я. Залежність суб'єктивних детермінант від об'єктивних, їх вплив на внутрішню логіку розвитку та саморозвитку. Завдання на СРС: I. Ознайомтеся з основними філософськими позиціями щодо природних і

	соціальних детермінант формування особистості дитини, проаналізуйте, оберіть 3-4 позиції вчених, які вам більш зрозумілі й цікаві. На основі проведеного аналізу заповніть таблицю. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
5	Тема 5. Спадкові особливості і вроджені властивості організму як передумови психічного розвитку дитини Еволюційні і революційні зміни як детермінанти перетворення психіки людини. Фактор: спадковість (генетика). Генетичні чинники особистості в світлі сучасних досліджень. Організм як анатомо-фізіологічна структура (морфологічні й фізіологічні властивості) та закономірності їх дозрівання. Спадковість як своєрідний біологічний, молекулярний шифр. Відмінність спадкових передумов від вроджених особливостей організму, які формуються у процесі внутрішньоутробного розвитку. Характеристика пренатальної стадії розвитку: дородовий, утробний розвиток індивіда, під час якого відбувається розгортання успадкованого ним потенціалу. Фаза новонародженості (протиріччя, соціальна позиція, провідний вид діяльності, новоутворення, особливості дозрівання нервової системи, закономірності утворення умовних рефлексів). Криза новонародженості – проміжний період між внутрішньоутробним і позаутробним способом життя. Маркери дизонтогенеза. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Визначте пренатальні сенситивні періоди формування у плоду активної сенсорної системи. 2. Сформулюйте рекомендації майбутній матері для формування потенційно адекватного середовища реалізації індивідуальних задатків, закладених в дитині та її успішної ранньої соціалізації. 3. Онтогенетичний підхід до аналізу психічного дизонтогенеза. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
6	Тема 6. Специфіка прояву порушеного розвитку у дітей від народження до 1 року Фізичний і нервово-психічний розвиток, патологічні стани у новонароджених дітей. Особливості основних показників функціонального стану організму дітей від народження до 1 року. Розуміння особливостей труднощів психічного відображення при порушеному розвитку. Маркери порушень вітальних функцій, порушень взаємодії, порушень передумов мовлення у дитини, порушень комунікації, поведінки, когнітивних функцій, моторних функцій, сенсорного розвитку. Профіль дитини «групи ризику». Завдання на СРС: I. Розкрийте поняття : 1. Інстинктивна поведінка прихильності. 2. Вроджена поведінка для виживання. II. Ознайомтеся з основними симптомами затримки психомоторного розвитку дитини перших 4 місяців життя: https://www.facebook.com/watch/?v=233111984684479
7	Тема 7. Специфіка прояву порушеного розвитку дітей від 1 до 3-х повних років Особливості основних показників дисфункціонального стану організму дітей від 1 до 3 років життя. Маркери дизонтогенеза у розвитку емоційної сфери, мовленнєвому, когнітивному розвитку. Психосоматичні детермінанти: закономірності фізичного і нервово-психічного розвитку. Завдання розвитку

	та виховання дітей раннього віку при дизонтогенезі: режим дня, форми спілкування з дорослим, розширення комунікативних навичок, стимуляція психо-мовленнєвого розвитку, організація самостійної діяльності. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Провідна діяльність та її розвиток у дітей 1-2 років. Яка її роль у розумовому розвитку дітей? 2. Шляхи попередження відхилень в психічному розвитку дитини 1-3 року життя. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
8	Тема 8. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку Незрілість функціонального стану ЦНС при ЗПР (слабкість процесів збудження і гальмування, труднощі у побудові складних умовних зв'язків, відставання у формуванні систем міжфункціональних зв'язків). Загальна характеристика особливостей психічного розвитку дітей з ЗПР, зокрема, уваги, пам'яті, мислення і мовлення, емоційної сфери та ігрової діяльності. Особливості формування «соціального Я» та самооцінки у дітей із ЗПР. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Створення і дотримання «зони найближчого розвитку» в розвитку дитини із ЗПР 2. Дотримання діяльнісного підходу. 3. Використання особистісно-орієнтованої педагогіки II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
9	Тема 9. Розлади психіки в дитячому віці, особливості ранньої симптоматики Сукупність поведінкових, інтелектуальних, емоційних проявів, а також труднощі у встановленні соціальних контактів, що мають тотальний, сталий прояв при розладах психіки у дітей. Значні порушення функціонування та адаптивної поведінки дитини з розладами психіки. Психічні розлади кластеру А : прояви. Психічні розлади кластеру В: прояви. Психічні розлади кластеру С: прояви. Відокремлення психічних розладів від особливостей характеру і педагогічної занедбаності, які часто виражаються схожими симптомами. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Причини (фактори) психічних розладів у дітей. 2. Основні напрями раннього втручання при розладах психіки в ранньому віці. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
10	Тема 10. Розлади аутистичного спектра (РАС) – причини виникнення, особливості ранньої діагностики і технології втручання Раннє Виявлення дітей з імовірним аутизмом та скерування їх на подальше обстеження. Основні симптоми розладів спектру аутизму. Особливості дітей раннього віку з аутизмом: труднощі взаємодії та комунікації, стереотипної поведінки та інтересів. Фахове обстеження на предмет аутизму, проведення диференційної діагностики. Стандарти надання ранньої допомоги дітям раннього віку з розладами аутистичного спектра. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом. Перелік можливих послуг в межах програми Раннього Втручання для дітей з РАС. Завдання на СРС:

	I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Труднощі взаємодії та комунікації у дітей з РАС. 2. Стереотипна поведінка та інтереси у дітей з РАС. 3. Основні напрями раннього втручання при РАС. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
11	Тема 11. Методичне забезпечення та взаємодія фахівців психолого – педагогічного профілю в системі раннього втручання Норми забезпечення обладнанням та інвентарем надавача послуги раннього втручання. Перелік дидактичного та спеціального обладнання для надання послуги раннього втручання. Розвивальні ігри для дітей віком від народження до трьох років. Критерії добору іграшок для дітей від народження до 3х років. Підбір обладнання для дитини з руховими порушеннями. Харчування та догляд за дитиною від народження до 3х років з ООП (різними типологіями труднощів). Знання та вміння фахівців команди раннього втручання. Професійна кваліфікація, розвиток і навчання у ранньому втручанні. Професійний розвиток у ранньому втручанні. Навчальні компоненти раннього втручання. Роль супервізії у ранньому втручанні. Супервізія як передумова побудови довірливих відносин, що сприяють розвитку. Супервізант і супервізор: постановка цілей. Ефективні підходи в супервізії у ранньому втручанні. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Професійний розвиток у ранньому втручанні. 2. Роль супервізії у ранньому втручанні. 3. Основні напрями раннього втручання. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
12	Тема 12. Алгоритм надання послуги раннього втручання Специфічні принципи організації послуги раннього втручання: сімейно-центрованість. Функціональний підхід. Партнерство батьків і фахівців у послугі раннього втручання. Алгоритм послуги раннього втручання: звернення батьків. Первинна оцінка потреб дитини й сім'ї. Загальні правила організації первинної оцінки. Етапи проведення первинної оцінки. Командне обговорення первинної оцінки, вибір робочої команди й координатора роботи з сім'єю. Оцінка дитячо-батьківських відносин. Зустріч з батьками: обговорення результатів первинної оцінки й узгодження запиту. Поглиблена оцінка у відповідності до запиту. Обговорення з батьками результатів поглибленої оцінки. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Сімейно-центрований підхід у забезпеченні послуги раннього втручання. 2. Специфічні принципи організації послуги раннього втручання. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
13	Тема 13. Реалізація та оцінка ефективності програми раннє втручання Формування та реалізація індивідуального сімейного плану раннього втручання. Реалізація програми раннього втручання в природному середовищі з використанням повсякденних труднощів. Оцінка ефективності програм раннього втручання як системи сприяння розвитку дитини та психологічного супроводу родин. Етапи надання послуг раннього втручання: перший етап, другий етап, третій етап. Постановка цілей в форматі SMART. Психологічний супровід сімей, які виховують дітей раннього віку з особливими освітніми потребами. Логопедичний супровід сімей, що виховують дітей раннього віку з

	особливими освітніми потребами. Вихід з програми раннього втручання. Критерії оцінки ефективності програми РВ: досягнення SMART-цілі, суб'єктивна оцінка батьками та результати оціночних шкал і тестів. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Перший етап надання послуг раннього втручання. 2. Другий етап надання послуг раннього втручання. 3. Третій етап надання послуг раннього втручання. 4. Специфічні принципи організації послуги раннього втручання. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
14	Тема 14. Сучасні форми та методи практики тьюторства, коучингу батьків дітей з особливими потребами у ранньому втручанні Психологічний супровід родини, яка виховує дитину з особливими потребами. Стадії прийняття батьками діагнозу дитини. Консультування батьків. Роль батьків в складанні, реалізації та оцінці програми індивідуального розвитку дитини в РВ. Project imPACT – програма втручання, яка направлена на навчання/коучинг батьків, які виховують дітей з особливими потребами. Навчання батьків використовувати стратегії для розвитку у дітей навичок соціалізації, комунікації, гри та імітації. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Стадії прийняття батьками діагнозу дитини. 2. Особливості консультування батьків на різних стадіях прийняття. 3. Роль команди РВ в підтримці та супроводі батьків у вихованні та розвитку дитини з особливими потребами. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
15	Тема 15. Організація корекційного середовища в родинних умовах для дітей у ранньому втручанні Спрямованість корекційного середовища в родинних умовах на когнітивну, сенсомоторну, фізичну, емоційну, комунікативну сфери розвитку дитини та адаптивну поведінку (навички самообслуговування та соціальні). Супервізія програми РВ: програми первинної інтервенції, спрямовані на надання допомоги дитині у ранньому віці; профілактичні програми, спрямовані на попередження й ранню реабілітацію порушень розвитку дитини, покращення життєдіяльності сім'ї, яка її виховує; спеціалізована система послуг (передбачає міжсекторальну співпрацю). Формування рухових, когнітивних, комунікативних, соціально-емоційних та навичок самообслуговування. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Заходи супервізії сімей, які виховують дітей з особливими потребами. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.

Семінарські (практичні) заняття

Метою проведення семінарських занять є перетворення теоретичного матеріалу на особистісне знання та професійні уміння здобувачів вищої освіти.

Семінарські заняття створюють простір для вибору, на їх основі викладач та здобувачі вищої освіти можуть конструювати той варіант заняття, що відповідає потребам аудиторії та стилю викладача.

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

Робота на кожному практичному занятті складається з підготовки питань, запропонованих у плані заняття та виконання практичних завдань та завдань запропонованих для самостійної роботи. Семінарські заняття містять завдання проблемного та інтерактивного характеру.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	Тема 1. Раннє втручання: міждисциплінарна допомога сім'ям з дітьми раннього віку Питання для обговорення: 1. Яке визначення раннього втручання? Які його основні принципи? 2. Чому раннє втручання є важливим для розвитку дитини? 3. Які основні компоненти комплексної системи раннього втручання? 4. Порівняння міжвідомчого, міжсекторального та трансдисциплінарного підходів у ранньому втручанні. 5. Які основні завдання послуги раннього втручання? Практичне завдання: Робота в групах Завдання: Уявіть, що ви члени міждисциплінарної команди раннього втручання. Оберіть конкретну професійну роль (психолог, дефектолог, лікар, соціальний працівник тощо) та опишіть свій внесок у роботу з дитиною та її сім'єю. Формат виконання: Кожна група презентує свою роль і взаємодію з іншими фахівцями. Завдання СРС: 1. Підготувати коротке есе (1-2 сторінки) на тему: «Основні переваги раннього втручання для дитини та її сім'ї». 2. Дослідити історію розвитку концепції раннього втручання у світі та зробити хронологічний огляд ключових подій. 3. Ознайомитися з основними підходами раннього втручання (медична модель, педагогічна модель, сімейно-центрований підхід) та зробити порівняльну таблицю.
2	Тема 2. Раннє втручання: предмет, завдання, становлення Питання для обговорення: 1. Основні етапи розвитку системи раннього втручання в Україні. 2. Які нормативно-правові акти регулюють систему раннього втручання в Україні? 3. Які виклики та бар'єри існують у впровадженні послуги раннього втручання в Україні? 4. Які організації та установи в Україні займаються наданням послуги раннього втручання? 5. Яку роль відіграє міжвідомча співпраця у забезпеченні ефективності раннього втручання? Завдання СРС: 1. Ознайомитися з нормативно-правовою базою щодо раннього втручання в Україні та підготувати короткий огляд (до 1 сторінки) основних документів. 2. Дослідити одну міжнародну модель раннього втручання та зробити короткий порівняльний аналіз з українською системою (1-2 сторінки). 3. Підготувати аналітичну записку про основні труднощі у впровадженні системи раннього втручання в Україні та можливі шляхи їх подолання. 4. Ознайомитися з практичним досвідом роботи українських центрів раннього втручання (матеріали офіційних сайтів, звіти, публікації) та написати коротку

	рецензію на одну з обраних статей.
3	Тема3. Міжнародний досвід впровадження послуги раннього втручання Питання для обговорення: 1. Основні міжнародні підходи до раннього втручання: які моделі існують? 2. Як розвивалася система раннього втручання у країнах Європи? 3. Порівняльний аналіз системи раннього втручання у Грузії, Болгарії, Нідерландах, Сербії та Великій Британії. 4. Особливості організації та функціонування послуги раннього втручання у США. 5. Чим відрізняється міжнародний підхід до раннього втручання від українського? Практичне завдання: Робота в групах. Завдання: Дослідити одну з міжнародних моделей раннього втручання (на вибір: денверська модель, програма «Hear and Say», мюнстерська батьківська програма тощо) та підготувати коротку презентацію про її основні принципи, методи та ефективність. Формат виконання: Презентація групи (5-7 хв) та обговорення. Завдання СРС: 1. Підготувати аналітичний огляд (1-2 сторінки) нормативно-правової бази раннього втручання у країнах Європи. 2. Дослідити одну міжнародну модель раннього втручання (на вибір) та зробити її короткий опис з прикладами практичного застосування. 3. Порівняти дві системи раннього втручання (наприклад, українську та британську) та написати коротку статтю (до 2 сторінок) про їхні відмінності та спільні риси.
4	Тема 4. Загальні закономірності, періодизація, рушійні сили, ознаки психічного розвитку дитини Питання для обговорення: 1. Які основні рушійні сили психічного розвитку дитини раннього віку? 2. Що таке гетерохронія психічного розвитку? Як проявляються акселерація та ретардація у дітей раннього віку? 3. Які фактори впливають на психічний розвиток дитини: об'єктивні та суб'єктивні детермінанти? 4. Як макросоціальні (економічний рівень країни, система освіти, національні традиції) та мікросоціальні фактори (родина, стиль виховання, середовище) впливають на розвиток дітей раннього віку? 5. Які основні ознаки психічного розвитку дітей раннього віку? Практичне завдання: Робота в групах Завдання: Кожна група отримує один із детермінант психічного розвитку (макросоціальні, мікросоціальні, психосоматичні) та аналізує його вплив на розвиток дітей раннього віку. Формат виконання: Презентація (5 хв) та дискусія. Завдання СРС: 1. Ознайомитися з поняттям «кризи розвитку» та дослідити, як вони проявляються у дітей від народження до 4 років. Написати короткий огляд (до 1 сторінки). 2. Переглянути наукові публікації про вплив сімейного виховання на психічний розвиток дітей раннього віку та підготувати рецензію на одну з них.
5	Тема 5. Спадкові особливості і вроджені властивості організму як передумови

	психічного розвитку дитини Питання для обговорення: 1. У чому полягає роль спадковості у психічному розвитку дитини? 2. Як сучасна генетика пояснює формування особистості? 3. Яка відмінність між спадковими передумовами та вродженими особливостями організму? 4. Які основні етапи пренатального розвитку дитини та як вони впливають на майбутній психічний розвиток? 5. Що таке криза новонародженості? Які її основні ознаки та значення для подальшого розвитку дитини? 6. Що таке маркери дизонтогенезу? Чому важливо їх ідентифікувати на ранніх етапах? Практичне завдання: Робота в групах Завдання: Кожна група отримує одне з понять: генетичні чинники особистості, спадковість, вроджені особливості, криза новонародженості, маркери дизонтогенезу. Завдання групи – підготувати коротку презентацію (до 5 хвилин), у якій буде пояснено суть поняття, його значення для психічного розвитку дитини раннього року. Формат виконання: Презентація результатів та обговорення. Завдання на СРС: 1. Підготувати есе (1-2 сторінки) про особливості пренатального розвитку дитини та його вплив на психічний розвиток. 2. Дослідити поняття кризи новонародженості та написати коротке аналітичне есе (до 1 сторінки) про її основні прояви та значення. 3. Ознайомитися з науковими дослідженнями про генетичні аспекти психічного розвитку дитини та підготувати огляд однієї з обраних статей.
6	Тема 6. Специфіка прояву порушеного розвитку у дітей від народження до 1 року Питання для обговорення: 1. Які основні показники фізичного та нервово-психічного розвитку дітей першого року життя? 2. Які існують патологічні стани у новонароджених, що можуть впливати на подальший розвиток дитини? 3. Що таке «група ризику» у розвитку дитини? Які фактори впливають на її формування? 4. Які маркери порушень вітальних функцій можна спостерігати у дітей першого року життя? 5. Як виявляються порушення комунікації, поведінки, когнітивних функцій, моторного та сенсорного розвитку у дітей до 1 року? 6. Які особливості розвитку передумов мовлення у немовлят, та які ранні сигнали можуть свідчити про відхилення? Практичне завдання: Робота в групах Завдання: Кожна група отримує один із аспектів порушеного розвитку у дітей до 1 року (порушення вітальних функцій, порушення взаємодії, передумов мовлення, комунікації, поведінки, когнітивних або моторних функцій). Завдання – описати основні прояви цих порушень та запропонувати можливі ранні заходи підтримки. Формат виконання: Презентація результатів груп (5 хв) та спільне обговорення. Завдання на СРС:

	1. «Група ризику» дітей першого року життя: причини, наслідки та шляхи раннього втручання. 2. Ознайомитися з науковими дослідженнями про маркери порушеного розвитку у немовлят та підготувати короткий огляд однієї з обраних статей.
7	Тема 7. Специфіка прояву порушеного розвитку дітей від 1 до 3-х повних років Питання для обговорення: 1. Які основні показники дисфункціонального стану організму дітей від 1 до 3 років? 2. Які існують маркери дизонтогенезу у розвитку емоційної сфери дитини? 3. Які особливості мовленнєвого та когнітивного розвитку дітей з порушеннями у віці 1–3 роки? 4. Як фізичний та нервово-психічний розвиток дітей раннього віку пов'язані з психосоматичними детермінантами? 5. Які основні завдання виховання дітей раннього віку при дизонтогенезі? 6. Які підходи використовуються для стимуляції психо-мовленнєвого розвитку дитини з порушеннями? Практичне завдання: Робота в групах Завдання: Кожна група отримує один із аспектів дизонтогенезу (емоційний розвиток, мовленнєвий розвиток, когнітивний розвиток, психосоматичні детермінанти). Завдання – описати основні особливості та запропонувати ефективні стратегії підтримки розвитку дітей у віці 1–3 роки. Формат виконання: Презентація результатів груп (5 хв) та спільне обговорення. Завдання на СРС: 1. Дослідити сучасні методи стимуляції психо-мовленнєвого розвитку дітей 1–3 років та написати короткий огляд (до 1 сторінки). 2. Ознайомитися з дослідженнями про вплив форми спілкування з дорослим на розвиток комунікативних навичок дітей раннього віку та підготувати рефлексивний аналіз.
8	Тема 8. Особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР) Питання для обговорення: 1. Які основні нейрофізіологічні механізми лежать в основі затримки психічного розвитку? 2. Як слабкість процесів збудження і гальмування впливає на когнітивний розвиток дитини із ЗПР? 3. Які особливості уваги, пам'яті, мислення та мовлення спостерігаються у дітей із ЗПР? 4. Як розлади емоційної сфери проявляються у дітей із ЗПР? 5. Які труднощі виникають у дітей із ЗПР у процесі ігрової діяльності? 6. Яким чином у дітей із ЗПР формується «соціальне Я» та самооцінка? Завдання на СРС: 1. Дослідити особливості ігрової діяльності дітей із ЗПР та запропонувати вправи для її стимуляції (1 сторінка). 2. Ознайомитися з дослідженнями про формування самооцінки у дітей із ЗПР та підготувати короткий аналіз їхніх висновків.
9	Тема 9. Розлади психіки в дитячому віці, особливості ранньої симптоматики Питання для обговорення: 1. Які основні поведінкові, інтелектуальні та емоційні прояви спостерігаються у дітей із психічними розладами? 2. Чому розлади психіки мають тотальний та сталий характер? Які фактори їх

	спричиняють? 3. Які труднощі у встановленні соціальних контактів виникають у дітей із психічними розладами? 4. Особливості психічних розладів кластеру А: які симптоми та особливості їхнього прояву? 5. Особливості психічних розладів кластеру В: які симптоми та особливості їхнього прояву? 6. Особливості психічних розладів кластеру С: які симптоми та особливості їхнього прояву? 7. Як відрізнити психічні розлади від особливостей характеру та педагогічної занедбаності? Практичне завдання: Робота в групах Завдання: Кожна група отримує один із кластерів психічних розладів (А, В або С). Завдання – дослідити основні прояви цього типу розладів у дітей, розвитку та підготувати презентацію з коротким описом основних характеристик та підходів до підтримки таких дітей. Формат виконання: Презентація результатів груп (5 хв) та загальна дискусія. Завдання на СРС: 1. Дослідити специфіку адаптивної поведінки дітей із психічними розладами та написати короткий огляд методів її покращення. 2. Ознайомитися з науковими дослідженнями про розмежування психічних розладів та педагогічної занедбаності й підготувати аналітичний огляд.
10	Тема 10. Розлади аутистичного спектра (РАС) – причини виникнення, особливості ранньої діагностики і технології втручання Питання для обговорення: 1. Які основні теорії пояснюють причини виникнення розладів спектра аутизму (РАС)? 2. Які перші ознаки РАС можна виявити у дітей раннього віку? 3. Як проводиться раннє виявлення дітей з імовірним аутизмом та скерування їх на подальше обстеження? 4. Які труднощі взаємодії та комунікації спостерігаються у дітей з аутизмом? 5. У чому полягає стереотипна поведінка та особливі інтереси дітей із РАС? 6. Як здійснюється фахове обстеження та диференційна діагностика РАС? 7. Які існують стандарти ранньої допомоги дітям із розладами аутистичного спектра? 8. Які послуги можуть надаватися в межах програми раннього втручання для дітей із РАС? Завдання на СРС: 1. Дослідити сучасні психологічні моделі раннього втручання для дітей із аутизмом та написати короткий огляд (до 1 сторінки). 2. Ознайомитися з науковими статтями про стандарти надання допомоги дітям із РАС та підготувати аналітичний огляд одного з обраних джерел.
11	Тема 11. Методичне забезпечення та взаємодія фахівців психолого – педагогічного профілю в системі раннього втручання Питання для обговорення: 1. Які існують норми забезпечення обладнанням та інвентарем надавача послуги раннього втручання? 2. Які види дидактичного та спеціального обладнання необхідні для ефективного раннього втручання? 3. Яку роль відіграють розвивальні ігри у підтримці дітей від народження до трьох років?

	4. Які критерії слід враховувати при доборі іграшок для дітей від народження до 3 років? 5. Як підбирається обладнання для дитини з руховими порушеннями? 6. Які особливості харчування та догляду за дітьми з особливими освітніми потребами (ООП) у ранньому віці? 7. Якими знаннями та вміннями має володіти команда фахівців раннього втручання? 8. Які особливості професійного розвитку та навчання фахівців у сфері раннього втручання? Робота в групах: Завдання: Підбір іграшок та розвивальних ігор для дітей від народження до 3 років (група формує критерії добору іграшок та пропонує конкретні приклади). Завдання на СРС: Ознайомитися з дослідженнями про професійний розвиток спеціалістів раннього втручання та підготувати короткий огляд.
12	Тема 12. Алгоритм надання послуги раннього втручання Питання для обговорення: 1. Які основні принципи організації послуги раннього втручання? 2. Чому сімейно-центрованість є ключовим принципом раннього втручання? 3. У чому полягає функціональний підхід до роботи з дітьми раннього віку? 4. Як будується партнерство між батьками та фахівцями у процесі надання послуги раннього втручання? 5. Які основні етапи алгоритму надання послуги раннього втручання? 6. Які загальні правила організації первинної оцінки дитини та сім'ї? 7. Які методи використовуються для оцінки дитячо-батьківських відносин? 8. Як відбувається обговорення результатів первинної та поглибленої оцінки з батьками? Практичне завдання: Робота в групах Завдання: Кожна група отримує один з етапів алгоритму надання послуги раннього втручання: 1. Звернення батьків та первинна оцінка потреб дитини і сім'ї. 2. Командне обговорення первинної оцінки та вибір координатора роботи з сім'єю. 3. Методи оцінки дитячо-батьківських відносин та їх значення для планування подальшої роботи. 4. Зустріч з батьками: обговорення результатів оцінки та узгодження запиту. Формат виконання: Групи готують короткі доповіді (5-7 хв) з презентацією основних етапів алгоритму та практичних рекомендацій. Завдання на самостійну роботу (СРС): 1. Дослідити методи оцінки дитячо-батьківських відносин та скласти короткий опис одного з них.
13	Тема 13. Реалізація та оцінка ефективності програми раннє втручання Питання для обговорення: 1. Які основні етапи формування та реалізації індивідуального сімейного плану раннього втручання? 2. Чому важливо реалізовувати програму раннього втручання у природному середовищі? 3. Як повсякденні труднощі можуть бути використані для розвитку дитини у межах програми раннього втручання? 4. Які етапи проходить родина під час отримання послуг раннього втручання? 5. Як формулювати цілі програми раннього втручання за принципом SMART?

	6. Яку роль відіграє психологічний супровід сімей дітей з особливими освітніми потребами? 7. Як організовується логопедичний супровід у програмі раннього втручання? 8. Як оцінюється ефективність програми раннього втручання? Які методи використовуються? 9. Які критерії визначають успішне завершення програми раннього втручання? Завдання на самостійну роботу (СРС): Дослідити методи оцінки досягнення SMART-цілей у програмах раннього втручання та скласти коротку характеристику одного з них.
14	Тема 14. Сучасні форми та методи практики тьюторства, коучингу батьків дітей з особливими потребами у ранньому втручанні Питання для обговорення: 1. Яку роль відіграє психологічний супровід родини, яка виховує дитину з особливими потребами? 2. Які стадії прийняття батьками діагнозу дитини? Як їм можна допомогти на кожному етапі? 3. Як організовується консультування батьків у рамках раннього втручання? 4. Яку роль відіграють батьки у складанні, реалізації та оцінці програми індивідуального розвитку дитини? 5. Які сучасні методи коучингу батьків використовуються у програмах раннього втручання? 6. Що таке Project ImPACT? Які його основні принципи та як він допомагає батькам? 7. Як навчати батьків використовувати стратегії для розвитку соціалізації, комунікації, гри та імітації у дітей з особливими потребами? Завдання на самостійну роботу (СРС): 1. Стадії прийняття діагнозу дитини батьками та методи психологічної підтримки на кожному етапі. 2. Дослідити психологічні методи підтримки батьків дітей з особливими потребами та скласти короткий опис одного з них.
15	Тема 15. Організація корекційного середовища в родинних умовах для дітей у ранньому втручанні Питання для обговорення: 1. Як організувати корекційне середовище в родинних умовах для дитини з особливими освітніми потребами? 2. На які сфери розвитку дитини (когнітивну, сенсомоторну, фізичну, емоційну, комунікативну) має бути спрямоване корекційне середовище? 3. Яке значення мають адаптивні навички (самообслуговування та соціальні навички) у ранньому віці? 4. Яка роль супервізії у реалізації програм раннього втручання? 5. Які бувають види програм раннього втручання: первинна інтервенція, профілактичні програми, спеціалізована система послуг? 6. Як міжсекторальна співпраця сприяє ефективності програм раннього втручання? 7. Які методи можна використовувати для формування у дітей рухових, когнітивних, комунікативних, соціально-емоційних та навичок самообслуговування? Завдання на самостійну роботу (СРС): 1. Дослідити особливості формування адаптивних навичок у дітей раннього віку та скласти коротку характеристику одного з методів.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Здобувачі вищої освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті.

Використання методів самостійної роботи здобувачів вищої освіти по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, написання доповідей, аналіз кейсів, перегляд відеороликів та за тематикою курсу.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;

- конспектування літературних джерел;
- роботи з довідковою літературою.

Для самостійної роботи необхідно:

- добрати до теми необхідну літературу і ґрунтовно її вивчити;
- виконати практичні завдання і тести для контролю знань;
- перевірити готовність до складання модульної роботи за контрольними питаннями.

Види самостійної роботи здобувача освіти :

- - підготовка до аудиторних занять – 50 год;
- - підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;
- - підготовку до заліку – 6 год.
- Загалом – 60 год.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувача вищої освіти формують: робота на семінарах, вчасна здача відповідей на тестові завдання модульної контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Здобувачам вищої освіти важливо відвідувати лекції, оскільки на них висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал в обсязі, достатньому для опанування дисципліни здобувачем освіти, що дасть змогу краще підготуватись до семінарських занять і в цілому опанувати дану дисципліну. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно. Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Пропуск семінарського заняття не дає можливість отримати здобувачу бали у семестровий рейтинг. Разом з тим, здобувач освіти, який пропустив семінарські заняття з поважної причини, і має необхідний документ, який підтверджує відсутність (наприклад довідку від лікаря), може здати підготовлену доповідь викладачу під час консультацій або під час перерви у навчальному занятті і отримати не більше половини максимального вагомого балу, який передбачений за участь в семінарі. Графік консультацій, доступний на сайті кафедри психології та педагогіки, але викладач сам призначає здобувачам вищої освіти час консультації в індивідуальному порядку.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), доступною з особистого кабінету здобувача вищої освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням. Бажано, щоб на семінарському

занятті здобувачі освіти використовували підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст тем навчальної дисципліни «Раннє втручання». На семінарських заняттях здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють знання з предмету. При освоєнні дисципліни здобувачі вищої освіти користуються такими основними засобами роботи: підручниками, посібниками, періодичними виданнями, словниками; інформацією з мережі Internet; відеозаписами.

Комп'ютерне забезпечення. При підготовці до занять практичного курсу, а також безпосередньо на семінарських заняттях здобувачі вищої освіти користуються комп'ютерами для таких видів роботи: оформлення звітів; отримання інформації з мережі Internet; демонстрації презентацій; перегляду навчальних відеозаписів.

На семінарських заняттях використовуються методи: диспут, робота парами, тріадами, ситуаційні задачі; групові дискусії; при вивченні проблемних питань: кейс проблемних завдань, які відтворюють ситуації із соціальної дійсності та створюють умови для операціоналізації теоретичних знань; практичні завдання, спрямовані на формування практичних умінь. На семінарських заняттях проводиться усне опитування здобувачів вищої освіти. Готуючись до семінарських занять, здобувач освіти має чітко усвідомлювати зміст запитань, дати розгорнуту відповідь на них. Під час семінарських занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у доповідях здобувачів вищої освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання здобувачів вищої освіти з теми семінарського заняття. Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять, основна мета якого – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем для коригування методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти для планування самостійної роботи.

Форми поточного контролю: усне опитування на практичних заняттях, виступ здобувача вищої освіти із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на семінарських заняттях, робота в групах.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів вищої освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПП ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПП ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагіату <https://rb.gy/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПП ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів вищої освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні

про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ»
https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

PCO з дисципліни, семестровий контроль з якої передбачений у формі заліку, для очної форми навчання розробляється за типом PCO-1 і включає оцінювання заходів поточного контролю з дисципліни впродовж семестру. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти проводиться на основі рейтингової системи відповідно ПОЛОЖЕННЯ про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2022.pdf

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, модульна контрольна робота.](#)

Календарний контроль: [За встановленими в PCO критеріями та результатами заходів поточного контролю здобувачів проводиться календарний контроль, порядок проведення якого визначено у Положенні про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського.](#) <https://osvita.kpi.ua/node/32>

Викладач оцінює роботу здобувача вищої освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на **семінарських** заняттях виставляється викладачем під час **першого і другого календарного контролю** – на восьмому і чотирнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг здобувача вищої освіти станом на 8-й тиждень і 14-й тиждень навчання повідомляється здобувачу вищої освіти на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

Модульна контрольна робота (МКР) складається з 20 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. МКР проводиться за допомогою гугл-тестів на останній (передостанній) лекції. Доступ до МКР надається здобувачам вищої освіти лише під час лекції. Перескладати МКР не можна. Задача здобувача вищої освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку здобувача вищої освіти) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Здобувачі, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, на останньому за розкладом занятті з дисципліни в семестрі викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання з дисципліни **Раннє втручання** представлені у **Додатку 1**.

Здобувач вищої освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача освіти з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Семестровий контроль: [залік](#)

Умови допуску до семестрового контролю: [зарахування усіх передбачених Силабусом завдань \(мінімально позитивна оцінка 60 балів\).](#)

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам освіти

Вивчення курсу «Раннє втручання» передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти системи знань за темами під час лекційних та семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи. За результатами самостійної роботи від здобувача вищої освіти вимагається підготовка звітів, виступів та безпосередніх виступів за результатами власної дослідницької роботи. Підготовка рефератів, тематичні виступи – за бажанням здобувача вищої освіти.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи здобувачів вищої освіти з навчальним матеріалом у міжсесійний період. Лекції проводяться із використанням мультимедійних презентацій (за наявності умов в аудиторії).

Готуючись до семінарського заняття здобувач вищої освіти має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, при виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений здобувач вищої освіти не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж здобувач освіти не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на вимогу викладача. Навіть якщо здобувач вищої освіти не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи здобувача вищої освіти і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками: підготовка теоретичних питань до практичних занять; підготовка тематичних повідомлень; конспектування та аналіз першоджерел; підготовка практичних завдань до семінарських занять (в тому числі структурно-методологічний аналіз досліджень, проведених іншими авторами); перегляд відео та фільмів за тематикою курсу, аналіз; підготовка усних виступів та безпосередні виступи (в тому числі захисти та презентації власної дослідницької роботи, а також презентація тематичних повідомлень); підготовка до модульної роботи та заліку. Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання питань, які повністю або частково розглядаються на лекції або виносяться на самостійне опрацювання. Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями ви можете звернутися на консультації до викладача. Складіть план

повідомлення. Опрацюйте літературні джерела, систематизуйте опрацьований матеріал, дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.

Підготовка до МКР та заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з дисципліни у цілому.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к. психол.н., доцентом Сербовою Ольгою Вікторівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 15 від 31.05.2024 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024 р.).

Рейтингова система оцінювання результатів навчання (для здобувачів вищої освіти денної форми)

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни «Раннє втручання» складається з балів, що отримуються за:

- 1) відповіді та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії. Практичні завдання на семінарських заняттях;
- 2) написання модульної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

Робота на семінарських (практичних) заняттях: максимальна кількість балів складає 80 балів.

максимальна кількість балів за повідомлення на занятті – 50: обов'язковою є підготовка 10 одноосібних доповідей з обраних тем, погоджених з викладачем, максимальна оцінка однієї доповіді 5 балів:

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії; обов'язкова активна участь в групових формах роботи (якщо такі заплановані на занятті)	5-4
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	3-2
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування. Або відсутність відповіді, ухиляння від участі у семінарському занятті	0

та 30 балів за активну участь в роботі семінарського заняття (2 бали за 1 семінарське заняття).

2. Складання модульної контрольної роботи (максимальна кількість балів складає 20), (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

вірно виконано всі тестові завдання	20
вірно виконано більше 60% тестових завдань	12-19
вірно виконано менш 60% тестових завдань	0

Заохочувальні бали – максимум 10б (не входять до основної шкали PCO) нараховуються за рішенням протоколу засідання кафедри.

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RD = 80 + 20 = 100 \text{ балів.}$$

Здобувачі освіти, які набрали протягом семестру необхідну кількість балів ($RD \geq 0,6R$) мають можливості:

а) отримати залікову оцінку (залік) так званим «автоматом» відповідно до набраного рейтингу;

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки.

При цьому попередній рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни скасовується і він отримує оцінку R_3 тільки за результатами залікової контрольної роботи.

Здобувачі освіти, які виконали всі умови допуску до заліку, але на мінімальні бали і не мають рейтинг 60 балів, виконують залікову контрольну роботу.

Здобувачі освіти, які не виконали всіх передбачених програмою дисципліни завдань не допускаються до заліку.

Залікова контрольна робота (ЗКР) складається зі 100 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. ЗКР проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається здобувачам вищої освіти лише під час проведення заліку.

вірно виконано всі тестові завдання	100
вірно виконано більше 60% тестових завдань	60-99
вірно виконано менш 60% тестових завдань	0

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Орієнтовні питання до залікової контрольної роботи

1. Що таке раннє втручання та які його основні принципи?
2. Які компетентності необхідні фахівцям для ефективного надання послуг раннього втручання?
3. Охарактеризуйте комплексну систему раннього втручання: міжвідомчу, міжсекторальну та трансдисциплінарну взаємодію.
4. У чому полягають основні завдання та переваги послуги раннього втручання?
5. Як створюється середовище, що фасилітує розвиток дитини з особливими освітніми потребами?
6. Проаналізуйте сучасний стан та перспективи розвитку раннього втручання в Україні.
7. Які основні бар'єри існують на шляху впровадження раннього втручання в Україні?
8. Які правові документи регулюють систему раннього втручання в Україні?
9. Порівняйте «традиційну» медико-реабілітаційну модель та модель раннього втручання.
10. Які міжнародні підходи існують у політиці раннього втручання?
11. Охарактеризуйте досвід раннього втручання в одній із країн: Грузія, Болгарія, Нідерланди, Сербія, Велика Британія, США.
12. Охарактеризуйте одну з моделей раннього втручання: Денверська модель, програма «Near and Say», мюнстерська батьківська програма тощо.
13. Що таке рушійні сили психічного розвитку дитини?
14. Як проявляється гетерохронія психічного розвитку?
15. Які основні ознаки психічного розвитку дітей раннього віку?
16. Порівняйте об'єктивні та суб'єктивні детермінанти психічного розвитку дитини.
17. У чому різниця між спадковими особливостями та вродженими властивостями організму?
18. Як впливає пренатальний розвиток на майбутній психічний розвиток дитини?
19. Які особливості кризи новонародженості?
20. Охарактеризуйте основні маркери порушеного розвитку у дітей від народження до 1 року.
21. Які основні ознаки дисфункціонального стану організму дітей від 1 до 3 років?
22. Як проявляється дизонтогенез у розвитку емоційної сфери, мовленнєвому та когнітивному розвитку дітей від 1 до 3 років?
23. Які шляхи попередження відхилень у психічному розвитку дітей від 1 до 3 років?
24. Які особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР)?
25. Як розлади психіки впливають на адаптивну поведінку дитини?
26. Охарактеризуйте маркери порушень вітальних функцій у дитини раннього віку.
27. Охарактеризуйте маркери порушень взаємодії у дитини раннього віку.
28. Охарактеризуйте маркери порушень передумов мовлення у дитини раннього віку.
29. Охарактеризуйте маркери порушень когнітивних функцій у дитини раннього віку.
30. Охарактеризуйте маркери порушень комунікації у дитини раннього віку.
31. Охарактеризуйте маркери порушень поведінки у дитини раннього віку.

32. Охарактеризуйте маркери порушень моторних функцій у дитини раннього віку.
33. Охарактеризуйте маркери порушень сенсорного розвитку у дитини раннього віку.
34. Які основні причини виникнення розладів аутистичного спектра?
35. Які перші симптоми РАС можна помітити у дітей раннього віку?
36. Як проводиться фахове обстеження та диференційна діагностика дітей із підозрою на РАС?
37. Які існують підходи до раннього втручання при РАС?
38. Які норми забезпечення обладнанням та інвентарем передбачені для надавача послуги раннього втручання?
39. Які критерії добору іграшок та розвивальних ігор для дітей від народження до 3 років?
40. Як підбирається обладнання для дітей із руховими порушеннями?
41. Охарактеризуйте основні етапи алгоритму надання послуги раннього втручання.
42. У чому полягає роль сімейно-центрованого підходу у ранньому втручанні?
42. Як проводиться первинна оцінка потреб дитини та сім'ї у ранньому втручанні?
43. Які етапи супроводжують надання послуг раннього втручання?
44. Постановка цілей, пріоритети цілей в індивідуальній програмі розвитку дитини раннього віку
45. Адаптація та псевдоадаптація дитини раннього віку: основні помилки батьків і спеціалістів.
46. Які критерії оцінки ефективності програм раннього втручання?
47. Які підходи використовуються для постановки цілей у ранньому втручанні (SMART-цілі)?
48. Яка роль психологічного супроводу родин у програмі раннього втручання?
49. Вкажіть стадії прийняття батьками діагнозу дитини?
50. Як організовується консультування батьків у системі раннього втручання?
51. Охарактеризуйте основні принципи програми Project ImPACT.
52. Які існують підходи до навчання батьків стратегіям розвитку соціалізації, комунікації та імітації у дітей?
53. Як організовується корекційне середовище в родинних умовах для дітей раннього віку?
54. Які методи супроводу сімей передбачає система раннього втручання?
55. Яка роль супервізії у системі раннього втручання?